

סקירה זו נכתבה בידי כלכלני היחידה הכלכלית בפקוח על הבנקים

זכויות היוצרים בפרסום זה שמורות לבנק ישראל.
הרוצים לצטט רשאים לעשות כן, בתנאי שיצינו את המקור.
במידה שיהיו תיקונים לסקירה, הם יתפרסמו באתר של בנק ישראל : www.bankisrael.org.il

סדר ועיצוב : יחידת ההוצאה לאור, בנק ישראל
נדפס בישראל
בדפוס איילון בע"מ, ירושלים

ISSN 1565-3250
מס' קטלוגי 601719

התאגידים הבנקאיים בישראל וחברות כרטיסי האשראי¹

1. תאגידים בנקאיים

בנק אגוד לישראל בע"מ
בנק אוצר החייל בע"מ
בנק יובנק בע"מ
בנק דיסקונט לישראל בע"מ²
בנק דקסיה ישראל בע"מ
בנק מזרחי-טפחות בע"מ
בנק הפועלים בע"מ
בנק יהב לעובדי המדינה בע"מ
בנק ירושלים בע"מ
בנק לאומי לישראל בע"מ³
בנק מסד בע"מ⁴
בנק מרכנתיל-דיסקונט בע"מ
בנק ערבי ישראלי בע"מ
בנק פועלי אגודת ישראל בע"מ
הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ

2. בנקי חוץ

Citibank N.A.
HSBC BANK PLC
State Bank of India
⁵Barclays Bank PLC

3. חברות כרטיסי האשראי

כרטיסי אשראי לישראל בע"מ
לאומי קארד בע"מ
קבוצת ישראכארט

4. חברות שירותים משותפות

מרכז סליקה בנקאי בע"מ
שירותי בנק אוטומטיים בע"מ

¹ ההגדרות, הפירוטים והשינויים שחלו מתפרסמים באתר בנק ישראל: <http://www.bankisrael.org.il>, מערכת הבנקאות, מידע על התאגידים הבנקאיים, 2007-2011.

² ביוני 2012 מוזג בנק דיסקונט למשכנתאות בע"מ לתוך בנק דיסקונט לישראל בע"מ, ובאוגוסט 2012 בוטל הרישיון של בנק דיסקונט למשכנתאות בע"מ.

³ בדצמבר 2012 מוזג בנק לאומי למשכנתאות בע"מ לתוך בנק לאומי לישראל בע"מ.

⁴ במאי 2008 הבנק הבינלאומי רכש מבנק הפועלים את מלוא החזקותיו בבנק מסד.

⁵ באוגוסט 2011 הבנק קיבל רישיון לפעול כבנק חוץ.

הקדמה

התהליכים שהתחוללו בשווקים הפיננסיים העולמיים ובמשק המקומי הציבו אתגר למערכת הבנקאות הישראלית ולהתנהלותה בסביבת הסיכונים המשתנה. הכלכלה הגלובלית צמחה אך במעט, וצמיחת המשק הישראלי הסתכמה ב-3.1% בלבד, שיעור גבוה משיעורי הצמיחה של המדינות המפותחות אך נמוך מבחינה היסטורית. ההתפתחויות בסביבה המקומית לוו בין היתר בהמשך של העלייה במחירי הדיור ובירידה בריביות ובתשואות האלטרנטיביות במשק, וכן בהתגברות האיומים הגיאו-פוליטיים. על רקע זאת, ב-2012 המערכת הבנקאית המשיכה לשפר את הלימות ההון שלה, תוך הצגת רמות נאותות של רווחיות מותאמת סיכון. התקדמות זו מחזקת את יכולתה של המערכת הבנקאית לספוג זעזועים הנובעים הן מהתפתחויות בעולם והן מהתפתחויות במשק המקומי, וכך להגן על הנכסים הפיננסיים שהציבור הפקיד בידה.

השיפור בהלימות ההון נובע ממהלך בין-לאומי משולב ומורכב, שנועד לקבוע סטנדרט חדש לחיזוק הלימות ההון במערכות הבנקאות (המלצות באזל III) לנוכח החולשות שהתגלו בשנים האחרונות במערכת הפיננסית הגלובלית. המלצות באזל III כוללות בין היתר המלצות לשיפור איכות ההון ורמתו, תוך הגדרה מחדש של רכיבי ההון ושינוי של חישוב ההון הנדרש כנגד נכסים מסוימים. לאור מהלכים בין-לאומיים אלה, ובמסגרת המאמץ הפיקוחי המתמשך שאנו עושים בשנים האחרונות, דרשנו מהתאגידים הבנקאיים בישראל - עוד במאסרס 2012 - להגדיל את יחס הון הליבה המינימלי לשיעור של 9% עד ליום 1.1.2015; שני הבנקים הגדולים, בנק לאומי ובנק הפועלים, נדרשו להגדיל את היחס ל-10% עד ליום 1.1.2017. ביסוד ההחלטה עמד הצורך להבטיח את יציבות המערכת הבנקאית ואת יכולתם של הבנקים להגדיל את הלימות הוןם תוך שהם ממשיכים להגדיל - ולו במידה מתונה - את האשראי ולתמוך בפעילות המשק ובצמיחתו. נוסף על כך אימצנו את המלצות באזל III; תאריך היעד לאימוץ בישראל הוא 1.1.2014, והוא מקביל לתאריך האימוץ באיחוד האירופי.

עצם התהליך של חיזוק הלימות ההון, איכותו ורמתו מציב אתגר בפני התאגידים הבנקאיים בישראל. זאת משום שמהלך זה אמנם מחזק את עמידותה של המערכת הבנקאית לזעזועים, אך הוא עלול להקשות על התאגידים הבנקאיים לשמור על רמות הרווחיות הנוכחיות לאורך זמן. לכן התאגידים הבנקאיים נדרשים להמשיך לפעול כדי להתייעל ולהגיע לרמות היעילות התפעולית המאפיינות את מערכות הבנקאות במדינות ה-OECD. שיפור ביעילות התפעולית יאפשר להם להמשיך להציג רמות רווחיות נאותות תוך שמירה על רמת שירות גבוהה ומחיר הוגן ללקוחות.

בשנת 2012 היינו עדים להתמשכות של רצף האירועים שהתחוללו בשוק ההון והובילו לכך שחברות במשק לא יכלו לפרוע את חובן ונכנסו לתהליכים של הסדרי חוב. מאחר שתהליכים אלה עלולים לפגוע באמון הציבור בגופים המנהלים את כספו, שר האוצר ונגיד בנק ישראל הקימו ועדה לבחינת הסדרי החוב במשק. באשר לסיכונים הנשקפים לבנקים, הפיקוח על הבנקים פועל דרך שגרה לחיזוק הניהול של סיכונים אלה - בפרט סיכוני האשראי - ולשיפור תהליכי חיתום האשראי, ניהול האשראי והגילוי על האשראי. בהקשר זה יש לציין כי החל מיום 1.1.2011 הבנקים בישראל פועלים בהתאם להוראה בנושא מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי, וכי ההפרשה להפסדי אשראי צריכה לשקף נאמנה את כל ההפסדים הצפויים בתיק האשראי גם אם טרם זוהו. בשנת 2012 פרסמו הוראת ניהול בנקאי תקין המסדירה את המבנה של ניהול סיכוני האשראי הנדרש מהתאגידים הבנקאיים ואת חלוקת הסמכויות בין הגורמים השונים בהם. בהמשך לכך, ועל מנת להגיע לניהול סיכונים מיטבי, הבנקים נדרשים לשפר את השיטות ואת מסדי הנתונים המשמשים אותם לניהול הסיכונים ולעריכת מבחני קיצון. מהלכים אלה צפויים לחזק את עמידותה של המערכת הבנקאית ולהגביר את אמון הציבור בה.

בשנים האחרונות פעלו הפיקוח על הבנקים והמערכת הבנקאית לצמצום ריכוזיות הלווים בתיק האשראי הבנקאי - דרך הקטנת החשיפה ללווים הגדולים ולקבוצות העסקיות הגדולות, ובמקביל דרך הרחבת חלקו של האשראי הקמעונאי בתיק האשראי. יתר על כן, לקראת 2012 החמרנו את המגבלות על מתן אשראי לקבוצות לוויים. פעולות אלה נושאות פרי, ובשנים האחרונות אנו עדים לירידה בריכוזיות הלווים בתיק האשראי הבנקאי, לצמצום בחשיפות לקבוצות העסקיות הגדולות ולקיטון באשראי הניתן לצורך רכישת אמצעי שליטה ואשראי ממונף אחר.

על רקע עליות המחירים המתמשכות בשוק הדיור והחשש מהתגברות הסיכונים ללווים ולמלווים, נקטנו מספר צעדים. בנובמבר 2012 הגבלנו את שיעור המשכנתה ביחס למחיר הדירה כדי להקטין את המינוף של משקי הבית. במאוס 2013 פרסמנו הנחיות בנושא הקצאת ההון וההפרשה להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור; הנחיות אלו נועדו להגדיל את כריות ההון ואת ההפרשות הנדרשות בגין הגידול בסיכונים הגלומים בתיק האשראי לדיור. הצעדים הנידונים מהווים המשך ישיר לפעולות שנקטנו בשנים האחרונות, והם נועדו להפחית את ההפסד הפוטנציאלי כתוצאה מהתממשות תרחיש של פגיעה בשוק הדיור ועלייה באבטלה, להגן על נוטלי המשכנתאות ולחזק את המערכת הבנקאית.

לנוכח התגברות האיומים הגיאוגרפיים, ולנוכח התגברות הפשיעה הקיברנטית במערכות בנקאות בעולם, פעלנו השנה לחיזוק יכולתה של המערכת הבנקאית להתמודד עם אירועי תקיפה מסוג זה, וזאת באמצעות חיזוק אמצעי האבטחה, הניטור והתגובה בתאגידים הבנקאיים ובחברות כרטיסי האשראי. נוסף על כך פעלנו השנה לשיפור מוכנותה של המערכת הבנקאית לאירועי חירום. מהלכים אלה יש בהם כדי לחזק את יכולתה של המערכת הבנקאית להגיב להתפתחויות שליליות ולשינויים מהירים בסביבת העבודה, וכך לסייע לה לשמור על רציפות השירותים הבנקאיים ללקוחותיה.

במסגרת הטיפול המתמשך של הפיקוח על הבנקים בהגברת התחרות ובשמירה על ההוגנות ביחסים בין הבנקים ללקוחותיהם, הצוות לבחינת הגברת התחרותיות במערכת הבנקאית - צוות בין-משרדי בראשותי - הגיש את המלצותיו לשר האוצר ולנגיד בנק ישראל. הצוות מצא כי יש מקום להגביר את התחרות, וכך לחזק את כוחו של הלקוח הקמעונאי ולשפר את מצבו, באמצעות נקיטת צעדים בשלושה מישורים: צעדים מבניים שנועדו להגדיל, בטווח הבינוני והארוך, את מספר השחקנים בתוך המערכת הבנקאית ומחוצה לה; צעדים להגברת התחרות בין השחקנים הקיימים, ביניהם צמצום של חסמי מעבר ושל פערי מידע והגברת השקיפות וההוגנות; וצעדים משלימים הכוללים התערבות רגולטורית לשם פתרון כשלי שוק באמצעות פיקוח על מחירים והגברת האכיפה. הצוות התייחס באופן ממוקד גם לצעדים שישפרו את הנגישות לאשראי ולשירותים בנקאיים למגזר העסקים הקטנים, מגזר שיש לו תרומה בלתי מבוטלת למשק. הפיקוח על הבנקים פועל לקידום המלצות הצוות וכבר יישם את חלקן. לסיום אציין כי אנו עומדים בפני תקופה דינמית ועתירת התפתחויות שיש בהן כדי להשליך באופן משמעותי על המערכת הבנקאית בישראל: ההתפתחות המהירה של הרגולציה הבנקאית העולמית ומעורבות גוברת של קובעי המדיניות בניהול עסקי התאגידים הבנקאיים. אלה מציבים אתגרים בפני הבנקים בישראל, היות שהם דורשים מהם לפעול על פי הסטנדרטים הבין-לאומיים ולהיות ערים להתפתחויות הכלכליות במשק המקומי תוך שהם קשובים לרחשי הלב בציבור ועושים ככל יכולתם כדי לשפר את השירותים הבנקאיים.

דוד זקן

המפקח על הבנקים

תוכן העניינים

1.....	פרק א' ההתפתחויות במערכת הבנקאות
3.....	1. ההתפתחויות המקרו-כלכליות בעולם ובמשק הישראלי
3.....	א. המשק העולמי
3.....	ב. המשק הישראלי
5.....	2. מבנה מערכת הבנקאות בישראל
5.....	א. תיאור המערכת
8.....	ב. ריכוזיות המערכת והתחרות בה
10.....	3. עיקרי ההתפתחויות בפעילות המאזנית והחוץ-מאזנית
14.....	4. תיק האשראי וסיכון האשראי
14.....	א. התפתחויות מרכזיות בתיק האשראי הבנקאי לציבור
21.....	ב. איכות תיק האשראי
23.....	ג. ריכוזיות תיק האשראי
24.....	5. תיק ניירות הערך
25.....	6. סיכון מדינה
25.....	7. סיכונים שוק
25.....	א. סיכונים הריבית
29.....	ב. סיכונים בסיס ההצמדה
31.....	8. הסיכון התפעולי
31.....	9. סיכון הנזילות
33.....	10. הלימות ההון
	תיבה א'-1: מבחן קיצון מקרו-כלכלי למערכת הבנקאית, המבוסס על תרחיש אחיד
36.....	11. התוצאות העסקיות
38.....	א. הרווח והרווחיות
44.....	ב. היעילות התפעולית
48.....	ג. מגזרי הפעילות
57.....	פרק ב' פעילות הפיקוח על הבנקים
57.....	1. הפעולות העיקריות של הפיקוח על הבנקים בשנת 2012
	א. הגברת המעקב אחר ההתפתחויות והסיכונים בסביבה המקומית והגלובלית ובחינת היערכותה של המערכת הבנקאית
58.....	ב. פעולות הסדרה עיקריות לשם יישום התקנים הבין-לאומיים לניהול סיכונים
60.....	תיבה ב'-1: המלצות ועדת באזל - באזל III וחזוק הלימות ההון
64.....	ג. סיכונים ציות והלבנת הון
65.....	תיבה ב'-2: השפעת חקיקת FATCA על המערכת הבנקאית בישראל
65.....	ד. סיכונים המשכיות עסקית

66	ה. חיזוק הממשל התאגידי
67	ו. חיזוק התשתית המשפטית לטיפול במשבר בבנק
68	ז. הגברה של שיתוף הפעולה עם רגולטורים בחו"ל
	תיבה ב'-3: המלצות הצוות לבחינת הגברת התחרותיות
68	במערכת הבנקאית
70	ח. פעולות להעמקת התחרות וההוגנות במערכת הבנקאית
77	2. לוח אירועי ההסדרה לשנת 2012
81	3. מבנה הפיקוח על הבנקים
81	א. האגף להערכה מוסדית
81	ב. אגף הביקורת
82	ג. האגף למדיניות והסדרה
82	ד. אגף בנק-לקוח
83	ה. היחידה לקשרים בין-לאומיים
83	ו. מטה הפיקוח על הבנקים
83	ז. יחידת הרישוי
83	ח. פונקציית הסייבר

רשימת הלוחות

	פרק א'
מדדים מרכזיים של מערכת הבנקאות, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות	לוח א'-1
דצמבר 2001 עד דצמבר 2012	
2	
מבנה מערכת הבנקאות, דצמבר 2012	לוח א'-2
6	
המאזן של סך מערכת הבנקאות הישראלית, 2010 עד 2012	לוח א'-3
11	
עסקאות במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים שבהן הסכום הנקוב מייצג	לוח א'-4
13	
סיכון אשראי, סך מערכת הבנקאות הישראלית, 2012 לעומת 2011	לוח א'-5
13	
התפלגות היתרות במכשירים הנגזרים, סך מערכת הבנקאות הישראלית,	
2012 לעומת 2011	לוח א'-6
14	
יתרת האשראי לציבור לפי ענפי המשק, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות,	
דצמבר 2011 ודצמבר 2012	לוח א'-7
15	
מדדים לאיכות האשראי המאזני לציבור, לפי ענפי המשק, חמש הקבוצות	
הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2011 ודצמבר 2012	לוח א'-8
20	
מדדים לאיכות תיק האשראי של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות,	
דצמבר 2006 עד דצמבר 2012	לוח א'-9
22	
החשיפה למדינות זרות, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2012	לוח א'-10
26	
חשיפת האשראי הנוכחית למוסדות פיננסיים זרים, חמש הקבוצות	
הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2012	
27	

28.....	החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2011 עד דצמבר 2012	לוח א'-11
30.....	החשיפה לשינויים בממדד המחירים לצרכן ובשער החליפין, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2011 עד דצמבר 2012	לוח א'-12
32.....	מדדי נזילות נבחרים, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, 2007 עד 2012	לוח א'-13
33.....	יחס המודל הפיקוחי, תרחיש קיצון ומבחר מדדי ריכוזיות בתחום הנזילות, חמשת הבנקים הגדולים בישראל, 2010 עד 2012	לוח א'-14
34.....	התפלגות ההון ויחסי ההון בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2011 ודצמבר 2012	לוח א'-15
39.....	סעיפים עיקריים מדוח הרווח וההפסד המאוחד של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, 2010 עד 2012	לוח א'-16
44.....	ההכנסות מעמלות ואחרות וההוצאות התפעוליות של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, 2010 עד 2012	לוח א'-17
45.....	ההוצאות של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות בגין עובדים, 1999 עד 2012	לוח א'-18
46.....	עלות ליחידת תפוקה ויחס היעילות בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, 2010 עד 2012	לוח א'-19
49.....	מדדי הביצוע לפי מגזרי פעילות בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, 2011 ו-2012	לוח א'-20

נספח

50.....	אינדיקטורים מרכזיים בשוק האשראי לדיור, סך המערכת הבנקאית, דצמבר 2006 עד דצמבר 2012	לוח נ-א'-1
51.....	מדדים לריכוזיות של תיק האשראי לציבור בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2006 עד דצמבר 2012	לוח נ-א'-2
52.....	התפלגות יתרת האשראי לציבור, לפי גודל הלווה, בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2011 ודצמבר 2012	לוח נ-א'-3
53.....	תיק ניירות הערך של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2011 ודצמבר 2012	לוח נ-א'-4
55.....	התשואה המותאמת לסיכון- RAROC ; גישת השונות - השונות המשותפת לפי קבוצות בנקאיות, 2002 עד 2012	לוח נ-א'-5

